

A portrait of Mr. Chatree Nuangchamnon, a middle-aged man with grey hair, wearing a traditional light-colored Thai shirt with intricate embroidery and a gold brooch. He is standing in front of a wooden lattice wall. In the background, several traditional Thai wooden sailing boats (sampan) are visible.

**นายชาตรี
เนื่องจำนงค์**

อายุ 55 ปี

**Mr. Chatree
Nuangchamnon**
Age 55

งานหัตถกรรม เรือไม้จำลอง

The Master Craftsmen
Model Boat Construction

เรือจำลอง นับเป็นงานศิลปะหัตถกรรมที่ถือเป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าสะท้อนวิถีชีวิตพื้นเมืองของคนในอดีตที่ต้องอาศัยลำน้ำในการสัญจร รวมไปถึงจนถึงอาศัยเรือเป็นพาหนะช่วยในการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศ เช่น การใช้เรือสำเภาในการติดต่อค้าขายในอดีต โดยการต่อเรือจำลองนับเป็นภูมิปัญญาด้านช่างไม้ที่นำมาต่อยอดพร้อมไปกับอนุรักษ์รูปแบบการดำเนินชีวิตในอดีตได้อย่างน่าประทับใจ ด้วยรายละเอียดขนาดเล็กที่ต้องใส่ใจและพิถีพิถันในการจำลองย่อส่วนเพื่อให้ได้เสมือนเรือจริงมากที่สุดเพื่อเก็บรักษาคุณค่าในอดีตไว้อย่างงดงาม

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

นายชาติรี เนื่องจางค์ เป็นชาวอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผู้เปี่ยมด้วยความเพียร อุตสาหะมาตั้งแต่วัยเยาว์ ได้เริ่มสร้างอาชีพฝึกฝนทักษะด้านช่างไม้จนชำนาญ แต่ด้วยความสนใจในศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงนำฝีมือด้านช่างไม้ต่อยอดสร้างสรรค์ขึ้นเป็นบ้านทรงไทยจำลอง และเกวียน 4 ภาค ที่ได้ศึกษาค้นคว้ารูปแบบที่ถูกต้องจนสามารถสร้างเรือนไทยจำลอง และเกวียนได้อย่างงดงาม และสร้างรายได้ สร้างอาชีพได้อย่างมั่นคง พร้อมทั้งยังถ่ายทอดวิชาความรู้การทำบ้านทรงไทยให้ผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้ นำไปสร้างอาชีพต่อได้อีกด้วย

นายชาติรี ได้ผันตัวเองมาต่อเรือจำลอง ด้วยต้องการรักษาวัฒนธรรมการเดินทางด้วยเรือในอดีตให้คนรุ่นหลังได้รู้จัก และเห็นคุณค่าถึงภูมิปัญญาของคนในอดีต ซึ่งนายชาติรีได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเรื่องราวเกี่ยวกับเรือต่าง ๆ ทั้งเรือไทยและเรือต่างประเทศอย่างละเอียด เพื่อที่จะนำเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับเรือแต่ละลำไปพร้อมกัน จนสามารถสร้างเป็นอาชีพหลักได้จนกระทั่งปัจจุบัน นับเป็นเวลากว่า 20 ปี

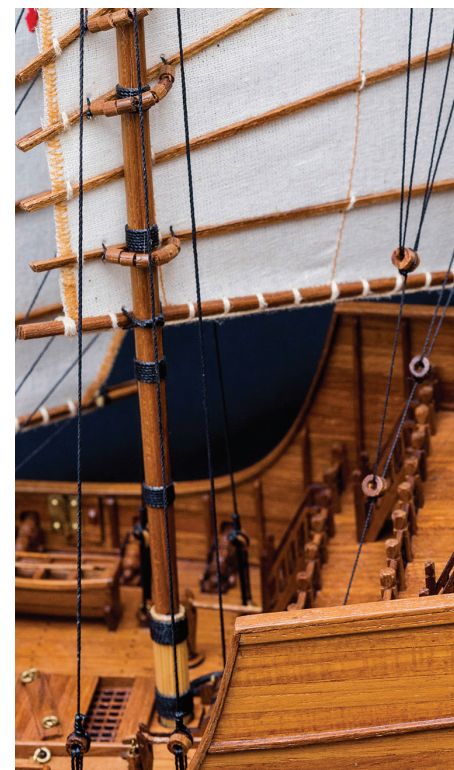

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

การทำต่อเรือจำลองของนายชาตรีนั้น เน้นเฉพาะการทำจากไม้สัก ด้วยเพราะความคงทนและความสวยงามของไม้สักที่คู่ควรแก่การนำไปเป็นของขวัญ ของกำนัล หรือ เครื่องประดับตกแต่งอาคารบ้านเรือน เอกลักษณะเรือจำลองของนายชาตรี โดดเด่นในด้านการสร้างเรือจำลองให้เสมือนเรือจริงในทุกรายละเอียด และทุกรายละเอียดมีความประณีต งดงาม โดยขั้นตอนการทำเหมือนกับต่อเรือจริงทุกประการ เริ่มตั้งแต่ การขึ้นกระดุกงู ตั้งโครงเรือ ทำกระดานข้างเรือ แล้วตอกยึดด้วยหมุดไม้ (ลูกประสัก) จากนั้น ขึ้นกระดานที่ละแผ่น และการขึ้นเสา รวมถึงมีการยาเรือทั้งด้านใน ด้านนอก ตามด้วยการตกแต่งรายละเอียดอื่น ๆ โดยใช้เวลาในการทำต่อเรือ 1 ลำ ประมาณ 4 วัน

เอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สะท้อนทักษะการต่อของเรือ ที่นายชาติร์ต่อจำลองขึ้นมา นั้นจะต้องมีกระดูกงูหรือกงเรือเท่ากับโครงเรือ มีความสมดุลของเรือคือ สองข้างต้องได้สัดส่วน องค์ประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งคือ เปลือกเรือ ต้องเจียนให้โค้งไปอย่างสวยงามเท่ากันทั้งสองข้าง ห่อโอบลำเรือให้ได้ส่วนโค้งเว้า แลดูพลิ้วไหว โดยเฉพาะลูกประสักที่เจาะรูที่ลำเรือเลียนแบบเรือจริงที่อดีตใช้โลหะ ส่วนเรือไทยใช้ไม้แสมสารซึ่งมีคุณสมบัติทนต่อน้ำทะเล ซึ่งเมื่อนำมาต่อจำลองหันมาใช้ไม้ไผ่แทนเพราะมีความเหนียวยืดหยุ่นได้ดี มีการเก็บรายละเอียดทุกส่วน ไม่ว่าจะเป็น การปิดตาดฟ้าเรือ การทำป้อมน้ำ ทำห้องควบคุม การขึ้นเสากระโดงเรือ และส่วนประกอบเล็ก ๆ อย่างลูกรอกซึ่งเรือจีนจะมีลูกรอกเจาะรู 1 รู เรือยุโรปลูกรอกจะเจาะ 3 รู ซึ่งทำหน้าที่ต่างกัน รายละเอียดเหล่านี้ นายชาติร์ได้สร้างไว้อย่างครบถ้วนที่สุด

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่นคือ เรือจำลอง โดยเรือจำลองที่นายชาติรเลือกต่อส่วนใหญ่เน้นการต่อเรือสำเภา เพราะนอกจากเรือสำเภาถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญเชิงการค้าขายในประวัติศาสตร์แล้ว องค์ประกอบของเรือยังมีเสน่ห์และมีรายละเอียดที่ยาก การต่อให้เหมือนจริงนั้นต้องใช้ทั้งความรู้ในรายละเอียดของเรือ มีความอดทน ใช้ทักษะและต้องทำด้วยใจรัก จึงจะทำให้ได้ผลงานสะท้อนเอกลักษณ์เรือสำเภาแต่ละลำได้เป็นอย่างดี

การต่อจำลองเรือสำเภาของนายชาติร มีทั้งเรือสำเภาไทยและเรือสำเภาจีน รวมถึงเรือต่างประเทศ ซึ่งรายละเอียดในทุกองค์ประกอบตั้งแต่เสาเรือ ใบเรือ ภายในตัวเรือไปจนกระทั่ง

ท้องเรือ นายชาติรพิถีพิถันในการทำอย่างมาก นอกเหนือจากนี้ยังคิดหาวัสดุตกแต่งเรือ มาจำลองเลียนแบบองค์ประกอบภายในเรือ เพื่อให้เกิดความเสมือนจริงมากที่สุด ที่สำคัญสัดส่วนเรือทุกกล่างดงามจนแทบจะหาที่ติไม่ได้

นอกเหนือจากนี้นายชาติรยังให้ความสำคัญกับประวัติเรือแต่ละลำที่คนรุ่นใหม่ไม่เคยทราบมาก่อนหรือไม่เคยรู้จักนำมาสลักบนแผ่นไม้สัก มอบให้ลูกค้าในการจำหน่ายผลงานแต่ละชิ้นอีกด้วย นับว่าเป็นการเพิ่มมูลค่างานที่สร้างความประทับใจไม่เหมือนใคร

เรือสำเภาจีน

เรือสำเภาจีน เป็นเรือเดินทะเลแบบจีน แบบของเรือสำเภาจีนมีอิทธิพลต่อการสร้างเรือสำเภาของประเทศในภูมิภาคใกล้เคียง อาทิ ไทย กัมพูชา เวียดนาม เป็นต้น เรือสำเภาทั่วไปมีรูปร่างป้าน เก๋งท้ายสูงมาก ใบแฉวนมีพรวน ใบขนานขวยยาวตลอด การเคลื่อนที่ต้องอาศัยลม ซึ่งการเดินทางต้องเป็นไปตามฤดูกาล เรือสำเภาใช้เป็นเรือบรรทุกสินค้า และผู้โดยสารทางทะเลระหว่างประเทศ เช่น ประเทศจีน ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย เป็นต้น และหัวเมืองต่าง ๆ ที่ติดทะเล เช่น สมุทรปราการ อำเภอบางปะกง ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง เป็นต้น การต่อเรือสำเภานิยมทำจากไม้สัก ไม้ตะเคียน และไม้เนื้อแข็ง

เรือสำเภาไทย เป็นเรือที่ดัดแปลงหรือได้ต้นแบบมาจากเรือสำเภาจากประเทศจีน ในสมัยรัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 โดยช่างต่อเรือเป็นชาวไทย แต่มีช่างจีนเป็นผู้ถ่ายทอดฝีมือ โดยใช้เทคนิคการต่อเรือระหว่างช่างชาวไทยกับช่างชาวจีน ที่ใช้ทำการค้าทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รูปแบบเรือจะออกเป็นแบบไทย ๆ และไม้ที่ใช้ในการต่อเรือมักจะใช้ไม้สัก

เรือฉลอม เป็นเรือประมง มีลักษณะตัวเรือยาว กาบเรือสูงพึ้นน้ำมาก กินน้ำตื้น ทวนหัวทวนท้ายของเรือจะตั้งเอนไปทางหัว มีเสาใบใหญ่เอนไปทางท้ายเรือ มีหางเสือสองอันห้อยลงไปสองข้าง กาบเรือขนาดเล็ก มี ใบ 1 ใบ เสา 1 ต้น มีประทุนเป็นที่พักอาศัย ไม้ที่ใช้ต่อเรือ เช่น ไม้ตะเคียน ไม้มะค่า ไม้แดง แต่เดิมเคยเป็นเรือประจำจังหวัดชลบุรี เป็นเรือลำแรก ๆ ที่นายชาติตรีต่อขึ้นเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดชลบุรี

เรือเขวตี่ เป็นเรือต่างประเทศ เป็นเรือสำเภาขนาดใหญ่ มีลักษณะสวยงาม มีเสาและใบจำนวนมาก เสาตั้งบนเรือ 3 เสา และเสาใบจیبอยู่หน้าเรืออีก 1 เสา และจะมีเทพเจ้าแห่งท้องน้ำอยู่หน้าเรือด้านหน้า เพื่อคอยปกป้องรักษาเรือจากพายุและคลื่นยักษ์ หรือตามภาษาของชาวบ้านของไทยเราเรียกว่า “แม่ย่านางเรือ” เรือชนิดนี้ เดิมเป็นเรือรบโบราณของอังกฤษที่ได้สร้างขึ้นในสมัยแรก ๆ ใช้เป็นเรือแสวงหาทวีปใหม่ ๆ หลังจากที่ได้ค้นพบประเทศอินเดีย และพิสูจน์ได้ว่าโลกกลม ต่อมาได้มีการค้นพบทวีปอเมริกาและออสเตรเลียตามลำดับ

ขึ้นกระดานข้างเรือ และฝังลูกประสัก

การขัดลูกประสัก

ติดดาดฟ้าเรือ ประตู หน้าต่าง

ทำเสากระโดงเรือ

กรรมวิธีและขั้นตอนการทำ

ใช้วิธีการย่ออัตราส่วน ของเรือตามสเกลของเรือจริง

หลังจากได้แบบของเรือทั้งลำแล้ว นำแบบมาตัดเป็นชิ้นส่วนต่าง ๆ ของเรือแล้วนำมาร่างบนไม้สัก เช่น กระดุกงู (โครงสร้าง) กงเรือ เป็นต้น

จากนั้นขึ้นกระดานข้างเรือ (เปลือกเรือ) แล้วเจาะรูสำหรับใส่ก้านไม้ที่เหลาไม้แล้วเพื่อยึดกระดานกับกงเรือ (ลูกประสัก)

ต่อมาติดแผ่นไม้เป็นส่วนของดาดฟ้าเรือแล้วเจาะปากระวางเรือเพื่อทำชั้นบันไดลงไปห้องเรือ

ติดชิ้นส่วนประตู หน้าต่าง ของเรือ

เมื่อตัวเรือเสร็จ ทำส่วนเสากระโดงเรือเพื่อซิงใบเรือตามแบบเรือที่ทำ จากนั้นเย็บติดใบเรือ

การถ่ายทอดความรู้ และการพัฒนาผลงาน

นายชาติรี เนื่องจำนงค์ ซึ่งนอกเหนือจากการอนุรักษ์การต่อเรือจำลองตามรูปแบบดั้งเดิมแล้ว ยังได้มีการพัฒนาทางด้านผลิตภัณฑ์ในเรื่องรูปลักษณ์ บรรจุภัณฑ์ ให้ตรงตามความต้องการของตลาด รวมถึงการเป็นวิทยากรเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ การต่อเรือ เป็นการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา อาทิ เป็นวิทยากรให้ศูนย์ฝึกอบรมอาชีพ วิทยากรอบรมการต่อเรือจำลองให้ที่ศูนย์อบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุดนาศ อีกทั้งยังเปิดที่ทำงานให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ดุงาน โดยให้นักศึกษาประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติสามารถเข้ามาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้วยใจที่ทุ่มเทสืบสานคุณค่าแห่งวิถีภูมิปัญญาไทยไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจต่อไป

“การทำเรือจำลองนั้น ต้องเอาจิตวิญญาณ ใส่สำเรือก่อน ใจร้อนใจเย็นไม่มีผลเท่าใจรัก ที่สำคัญต้องให้เกียรติลูกค้า ทำแต่สิ่งดี ๆ มอบให้ การซื้อสัตย์ต่ออาชีพและซื้อสัตย์ต่อลูกค้าทำให้จะทำให้อยู่ได้อย่างยั่งยืน สิ่งสำคัญเรื่องการสร้างงานคือ ฝีมือให้คงที่ story ให้ลึกซึ้ง รวมถึงจงพยายามรักษาอดีตอย่าทำลายอดีต และอย่าเอาภูมิปัญญาบรรพบุรุษมาหาकिनอย่างเดียว ต้องนำมาเผยแพร่และช่วยให้สังคมสืบสานต่อไปพร้อมกันด้วย”

ชาติรี เนื่องจำนงค์